

ITURMENDIKO JENTIL ZULOA

Felix Ugarte Elkarte

Itumendiko haitzuloa Antziola auzoan dago, Buskando eta Iturmendi baserrietatik hurbil.

Hernani aniztasun geologi handiko udala da; bere lurraldean, formazio eta haitz mota aipagarriekin, aro geologiko guztiak adierazten baitira. Aniztasun horrek, klima eta denbora pasatzearekin batera, gaurko paisaia sortu du, kontraste handiak erakutsiz: ahokatutako haranak, biribildutako muinoak, baita kareharri haitzetako paisaia (pasaia karstikoa), haitzuloak, leizeak, malkarrak, depresio itxiak eta beste berezitasun ugari.

Kareharrizko paisaia, Hernaniko hirigunetik oso hurbil daukagu, Santa Barbarako gandor harritsuak, antzinako harrobia inguratzen duten harkaiztiak, erreketako ura lurpean galtzen diren haran txikiak, gure eguneroko txangoetan begiesten ditugun mendi inguruneak dira, gainera leize eta haitzuloez inguratuak daude.

Gaur aurkeztea nahi dugun haitzuloa eta duela hilabete batzuk gure herrian arrakasta handia izan duena, **Iturmendiko jentil zuloa** da. Haitzulo hau Antziola auzoan dago, Buskando eta Iturmendi baserrietatik oso hurbil gainera.

Barrunbe honek okupazio-istorio luzea du; txanpinoiak ekoizteko erabili zenez, joan den mendearen hasieran, Serapio Mugikaren "Geografía de Guipúzcoa" liburuan aipatzen da. Gipuzkoako barrunbe nabarmenekin konpa-

ratuz ez du hain garrantzi handia izango, baina salbuespenezkoa da inguratzen duten fenomeno espeleologikoen artean, paseo motzean xehetasunez ikus daitezkeelako paisai karstikoaren agerpena, eremu hau potentzial pedagogiko eta kultural handikoa bihurtuz.

Iturmendiko haitzuloak 200 bat metroko luzera du, barne erakargarriari bidea ematen dioten hiru sarbideekin, bi bertikal eta horizontala bestea, bolumen apaleko espazioekin eta formazio estalagmitikozko galeriekin. Txanpinoiaren laborantzarako ekoizpena bezala erabili zen, baina 100 urtetan zehar nekazaritzako elikagaien industria jarduerako hondarreatatik, bere barneak zaborraz erabat beteta aurkitzen ziren. Udalaren haitzulo adierazgarriena denez, Felix Ugarte Elkarteko artean errehabilitazio eta balioan jartzeko plana egitea proposatu zuen, bai haitzuloan baita inguratzen duen paisaian ere. Lanak hainbat hilabeteetan luzatu ziren, hogeita hamar tona baino gehiago kendu eta erretiratu. Nekea izugarria izan zen, baina pena merezi izan du emaitza bikaina lortzeko. Gaur egun, erabat berreskuratutako haitzuloa begiets dezakegu eta gure ezusterako oso ondo mantenduta, mende batean zehar itxita egon baita, hirigune hurbileko haitzuloetan bereizten den bandalismoa saihestuz.

Errekuperazio lanerako amaiera bezala festa bat ospatu genuen, txanpinoiak saltsan, txistorra eta sagardoarekin batera. Ehun bat hernaniarrek lehen eskutik ezagutu ahal izan zituzten: barrunbea, ingurunea eta errekuperazio prozesua. Honela, Iturmendi-Buskando lur azpiko sistemaren balioan jartzeko lehen fasearekin amaitzen dugu.

Gune honek etorkizun pedagogiko handia du. Hiri-parke batekin parekatutako espazio txikia, paisai karstikoaren adibide guztiak aurki ditzakegulako, hainbat isurbide, depresio karstikoak, iturriak, aipatutako haitzulo fosila eta lur azpiko erreka bat, barrunbe aktibo batean zehar eskuagarria dena. Guzti honek, paisai modelo honen eboluzioa eta elementu mota ugariak ulertzea eta begiestea ahalbidetzen du. Bestalde, Iturmendiko kobazuloan, Aizkorri edo Aralar mendi nagusietan aurki daitezkeen haitzuloen parekoa da, baina kasu honetan sarbide erraz eta kilometro bat baino ibilbide motzagoan.

Aipatutako ingurunean eragina izan duten geologia eta paisaia garrantzitsuak izateaz gain, ez dugu bere eduki kulturala ahaztu behar. Lur azpiko espazioa mito eta elezaharretako arazoia izan da Euskal Herriko gizarte tradizionalentzat, sinesmen zaharrek jatorri telurikoa dutelako. Haitzuloko Jentil zuloaren izenak, Felix Ugarte Elkartek programatutako barne ikerkuntzekin egiaztatutako beharko diren, tradizio zaharrez hitz egiten digu.

